

Schulnachrichten.

WILDOMOŚCI SZKÓLNE.

A. Lehrverfassung.

Die drei unteren Klassen sind in parallele Cötus, VI—IVa. für die Schüler polnischer, VI—IVb. für die Schüler deutscher Abkunft getheilt. In diesen ist die Unterrichtssprache die deutsche, in jenen die polnische mit Ausschluß der Geographie, die in VI. und V., und des Französischen, das in IV. in beiden Cötus deutsch gelehrt wird. In den drei oberen Klassen kommt die polnische Sprache als Unterrichtssprache zur Anwendung: in den beiden Tertien: in der Religionslehre, dem Polnischen, Französischen, der Mathematik und Naturgeschichte, zusammen in 10 wöchentlichen Stunden, in Prima und Secunda: in der Religionslehre, dem Polnischen, dem Hebräischen und der Interpretation des griechischen Profaisers, zusammen in 10 wöchentlichen Stunden; alles Andere wird in deutscher Sprache gelehrt.

Religionslehre.

Für die katholischen Schüler: in VI. Katechismus nach Radzki: vom Gebete, Erklärung der zehn Gebote Gottes und der Kirchengebote, von den heiligen Sacramenten im Allgemeinen, von der Taufe und Buße, wöchentlich 1 Stunde; — Biblische Geschichte nach Eyc, bis zur babylonischen Gefangenschaft, wöchentlich 2 Stunden; — in V. Katechismus nach Radzki, vom apostolischen Glaubensbekenntniß, von der Gnade und den heiligen Sacramenten, der Taufe, Firmung, dem Sacrament des Altars, der Buße und letzten Ölung, von der Sünde und Tugend, von den vier letzten Dingen, wöchentlich 1 Stunde; — Biblische Geschichte des neuen Testaments nach Eyc, wöchentlich 2 Stunden; — in IV. Glaubenslehre nach Ontrup, von Gott und den Eigenschaften Gottes, von der göttlichen Offenbarung, der Schöpfung, dem Sündenfalle und der Erlösung; die wichtigsten Prophetien, die Gottheit, das Leben und Wirken Christi, wöchentlich 1 Stunde; — von den Pflichten des Menschen gegen Gott nach Ontrup,

A. Plan nauk.

Każda z trzech klas niższych ma po dwa oddziały, eddz. VI—IVa. dla uczniów polskiego, VI—IVb. dla uczniów niemieckiego pochodzenia. W tych tu wykładają się nauki po niemiecku, w tamtych po polsku, wyjawszy jeografię, która się w klasach VI. i V., i język francuski, który się w kl. IV. w obydwóch oddziałach wyklada w języku niemieckim. W trzech wyższych klassach jest język polski w następujących przedmiotach językiem do wykładu używanym: w klassach IIIa i b. w nauce religji, języka polskiego, francuskiego, matematyki i historii naturalnej, ogółem w 10 godzinach tygodniowo, w kl. I i II.: w nauce religji, języka polskiego, hebrajskiego i przy tłumaczeniu prozaisty greckiego, ogółem w 10 godzinach tygodniowo. inne zaś przedmioty udzielają się w języku niemieckim.

Nauka religji.

Dla uczniów *katolickich*: w kl. VI. katechizm podług Radzkiego: o modlitwie, wykład dziesięciu przykazań Bożych i przykazań kościelnych, o sakramentach św. w ogólności, o chrzcie i pokucie, tygod. 1 godz. — Historia św. starego testamentu podług Tyca, aż do niewoli Babilońskiej, tyg. 2 g. — w kl. V. katechizm podług Radzkiego, o składzie wiary apostolskim, o łasce i sakramentach św., o chrzcie, bierzmowaniu, sakr. ółtarza, pokucie i o statniemolejem s. namaszczeniu, o grzechu i cnoście, o rzeczach ostatecznych, tyg. 1 g. — Historia nowego testamentu podług Tyca, tyg. 2 g. — w IV. nauka wiary podług Ontrupa, o Bogu i przymiotach Jego, o objawieniu, stworzeniu, o upadku pierwszych ludzi; o najważniejszych przepowiedniach o zbawicielu, o ółstwie, życiu i działaniu Jezusa Chrystusa, tyg. 1 g., — nauka o powinnościach względem Boga, podług Ontrupa, tyg. 1 g., — w III, nauka

wöchentlich 1 Stunde; — in III. Glaubenslehre nach Ontrup, von der Rechtfertigung und Heiligung des Menschen, von der Gnade, der Kirche, Gemeinschaft der Heiligen, Verehrung der Heiligen, vom Reinigungsorte, von den heiligen Sacramenten und den letzten Dingen, wöchentlich 1 Stunde; Lehre von den Pflichten des Menschen gegen sich selbst und den Menschen, nach Ontrup, wöchentlich 1 Stunde; in II. Glaubenslehre nach Martin, von Gott und Gottes Wesenheit, den Eigenschaften Gottes, den Beweisen für das Dasein Gottes, der Erschaffung der Welt, den Engeln, den Menschen, vom Sündenfalle, der Erbsünde, der Erlösung, der Person und den Athern Christi, dem Zustande der Erniedrigung und Erhöhung Christi, von den heiligen Sacramenten, wöchentlich 1 Stunde; Kirchengeschichte nach Martin, von der Reformation bis zu unserer Zeit, wöchentlich 1 Stunde; — in I. Sittenlehre nach Martin, von der inneren und äußeren Gottesverehrung, von dem Glauben, der Hoffnung, der Liebe, dem Gebet, dem Glaubensbekenntniß, dem Eide, Gelübde, der Verehrung der Heiligen, der Stellung des Christen zur Kirche, wöchentl. 1 Stunde; Kirchengeschichte bis zum heiligen Bonifacius, wöchentlich 1 Stunde.

Für die evangelischen Schüler in je 2 wöchentlichen Stunden in VI. biblische Geschichte nach Preuß, von der Zeit der Richter bis zu den Makkabäern; die zehn Gebote memorirt, die Sonntagsevangelien, Bibelsprüche und 8 Kirchenlieder aus der Sammlung von Anders und Stolzenberg; — in V. biblische Geschichte vom Leben Jesu, seinen Wunderthaten und Gleichnissen; erklärt die zehn Gebote und den I. Artikel des 2. Hauptstückes; memorirt Bibelsprüche und 8 Kirchenlieder; — in IV. biblische Geschichte, das Leben und die Thaten Jesu bis zur Himmelfahrt, die Zeit der Apostel; erklärt die 3 Artikel des christlichen Glaubens, memorirt die nöthigen Bibelsprüche und 8 Kirchenlieder; — in III. gelesen und erläutert das Evangelium Luca und seine Apostelgeschichte nach Lutheri Bibel-Übersetzung; wiederholt der Artikel vom heiligen Geiste oder der Heiligung; erklärt das Gebet des Herrn und die Lehre von den Sacramenten; memorirt die nöthigen Bibelsprüche nebst 6 Kirchenliedern; — in der comb. II. und I. wiederholt die Lehre von den Sacramenten; ferner von der heiligen Schrift, die Schriften des alten und neuen Testaments und deren Verfasser, nach dem Lehrbuche der Religion von Petri; Geschichte der christlichen Kirche von der Begründung derselben bis zu den Kämpfen des Papstthums mit den hohenstaufischen Kaisern; gelesen die Apostelgeschichte nach dem griech. Texte.

Deutsche Sprache.

VIIb—IVb. 2 Stunden, Grammatik nach Heyse, Übungen im Lesen, Nacherzählen und Declamiren, nach Auras und Gnerlich, in der Orthographie und im schriftlichen Ausdruck, in IV. kleinere freie Aufsätze erzählenden Inhalts; — VIa—IVa. 4 Stunden, Grammatik, VI. und V. Formenlehre, IV. Syntar nach Jerzykowski's Gram-

wiary podług Ontrupa, o usprawiedliwieniu i uświęceniu człowieka, o łasce, o kościele, o społeczności świętych, czci świętych, o czyszczeniu, o sakramentach i o rzeczach ostatecznych, tyg. 1 g.; nauka o powinnościach względem siebie samego i względem bliźnich, podług Ontrupa, tyg. 1 g. — w II. nauka wiary podług Martina, o Bogu i Jego istocie, o przymiotach Boskich, o dowodach istnienia Boga, o stworzeniu świata, upadku aniołów i ludzi, o grzechu pierworodnym, o odkupienia, o osobie i trojakim urzędzie Chrystusowym, o stanie ponizienia i wywyższenia Jego i o sakramentach św., tyg. 1 g. — Historia kościelna podług Martina, o reformacyi i dziejach kościoła dalszych aż do naszych czasów, tyg. 1 g. — w I. nauka moralności podług Martina, o czci oddawanej Bogu zewnętrznie i wewnętrznie, o wierze, nadziei, miłości, modlitwie, wyznaniu wiary, przysiędze, ślubach, o czci pośrednio oddawanej Bogu, czci świętych, o stosunku chrześcijanina do kościoła, tyg. 1 g. — Historia kościelna aż do św. Bonifacjusza, tyg. 1 g.

Dla uczniów *ewangelickich*: po 2 godz. na tydzień, w VI. kistoria św. podług Preussa od sędziów aż do Machabeuszów; uczono się dziesięciorga przykazań na pamięć, ewangelii niedzielnych, przypowieści i 8 pieśni kościelnych ze zbioru Andersa i Stolzenburga; — w V. historia św. o życiu Jezusa, jego cudach i parabolach; wyjaśniono 10 przykazań i 1. artykuł 2go rozdziału, uczono się na pamięć przypowieści biblijnych i 8 pieśni kościelnych; — w IV. historia św. o życiu i dziełach Jezusa aż do wniebowstąpienia, dzieje apostołów; wyłożono 3 artykuły wiary chrześcijańskiej, uczono się na pamięć przypowieści z pisma św. i 8 pieśni kościelnych; — w III. czytano i objaśniano ewangelię Łukasza św. i dzieje apostołskie podług tłumaczenia Lutra, powtórzono artykuł o duchu św. i o uświęceniu, wyłożono modlitwę pańską i naukę o sakramentach św., uczono się na pamięć przypowieści pisma św., oraz 6 pieśni kościelnych; — w połączonych kl. II i I. powtórzono naukę o sakramentach, o piśmie św., o pismach starego i nowego zakonu i ich autorach podług nauki religii p. Petri, dzieje kościoła chrześcijańskiego od założenia tegoż aż do sporów papieństwa z cesarzami z domu Hohenstaufen; czytano po grecku dzieje apostołskie.

Język niemiecki.

VIIb—IVb. 2 godz., grammatyka podług Heysego, czytanie, opowiadanie i declamacje podług Auras i Gnerlicha, ćwiczenia w ortografii i stylu, w IV. wypracowania treści opowiadającej; — VIa—IVb. 4 godz., grammatyka, VI i V. odmiana wyrazów, IV. składnia podług grammatyki Jerzykow-

matik und Pawicki's Wypisy, Übungen im Lesen, Nacherzählen und Declamiren, in der Orthographie und im mündlichen und schriftlichen Uebersetzen; — III. 3 Stunden, Satzlehre, Übungen im Uebersetzen aus Wypisy polskie, Lesen, Nacherzählen und Declamiren nach dem Lesebuche von Auras und Gnerlich, dreiwöchentliche schriftliche Arbeiten, Exercitien in III., freie Ausarbeitungen in III.; — II. 2 Stunden, Rückgabe der 4wöchentlichen häuslichen Arbeiten, Sprechübungen, Lectüre und Erklärung prosaischer und poetischer Stücke aus Auras und Gnerlich; — I. 3 Stunden, Rückgabe der 4wöchentlichen häuslichen Arbeiten, logische Übungen, Uebersicht der Geschichte der deutschen Nationalliteratur, Lectüre und Erklärung von Schiller's Don Carlos. — Zu schriftlicher Ausarbeitung wurden folgende Aufgaben gestellt:

in II.

Das Leben des Miltiades. — Die Boten des Winters. — Die Schlacht bei Cannä, nach Livius. — Lob der Armut. — „Die Elemente hassen das Gebild der Menschenhand.“ — Der Unbescheidene. Eine Charakter Schilderung. — Scenen auf der Landstraße. — Garten und Schule. Ein Vergleich. — Die Nacht des Gefanges. — Zuruf an die im Herbst fortziehenden Schwalben.

in I.

Durch welche Mittel suchten die Patrizier in Rom den Plebejern gegenüber in ihrer Herrschaft sich zu behaupten? — „Der Mensch kann Alles eher ertragen, als eine lange Reihe von guten Tagen.“ — Griechenland und Italien. Eine geographische Parallele. — Donec eris felix, multos numerabis amicos, tempora si fuerint nubila, solus eris (Kaufurarbeit). — Vergleichung der Fabeln: Die zwei Mäuse von Hans Sachs, und: Die Stadtmaus und die Feldmaus von Hagedorn. — Was demüthigt den Menschen bei Betrachtung der Natur? — Auge und Ohr im Wettstreit über ihre Vorzüge. In der Form eines Dialogs. — Die Flüsse und Gewässer als Vermittler der Kultur der Erde. — Die Rosen des Herrn von Mallesherbes. Eine freie Bearbeitung des Französischen von Bouilly. — Maneger weinot daz guot das er vertuot; So wein ich min zit die mir nieman wieder git. — Wodurch hat Schiller in seinem Don Carlos die Schuld motivirt, zufolge deren der Marquis Posa seinen Untergang findet? — Inwiefern bezeichnen die griechischen Unruhen einen Wendepunkt in der römischen Geschichte?

Polnische Sprache.

Vla—IVa. 2 Stunden, Grammatik nach Muczowski, Übungen im Lesen, Nacherzählen, Declamiren nach dem Lesebuche von Rymarkiewicz, in der Orthographie und im schriftlichen Ausdruck, in IV. Zwöchentliche kleinere freie Ausarbeitungen; Vlb—IVb. 4 Stunden, Grammatik nach Popliński, Übungen im Lesen, Nacherzählen, Declamiren, im mündlichen und schriftlichen Uebersetzen nach Popliński's Wybór und dem Übungsbuche von Wolinski und Hänfel; — III. 2 Stunden, Fortsetzung derselben Übungen, Zwöchentliche freie Ausarbeitungen; — II. 2 Stunden, Stilistik und das Hauptfächlichste über die Dichtungsarten, Lectüre prosaischer und poetischer Stücke, Redeübungen, 4wöchentliche freie Arbeiten; — I. 2 Stunden Literaturgeschichte von den ältesten Zeiten bis 1621, freie Vorträge, Besprechung der 4wöchentlichen freien Arbeiten. — Zu schriftlicher Ausarbeitung wurden folgende Aufgaben gestellt:

in II.

Rölnictwo najprzedniejsze zatrudnienie ludzi. — Mowa zachęcająca do składki dla ludzi nieszczęściem dotkniętych. — Najważniejsze przenośnie i postacie mowy rozważane na przykładach wyjętych z cenniejszych pisarzy. — Czem się różną między sobą balada, romans, a дума? — Czem się różnią między sobą poezya sielska a gminna? — Co mówi K. Brodziński o języku polskim? — Potrzeba matka

skiego i Wypisów Ławickiego, ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu i deklamowaniu, w ortografii i tłumaczeniu ustnem i piśmiennem; — III. 3 godz., nauka o zdaniu, tłumaczenie z Wypisów polskich, opowiadanie i deklamacye podług Auras i Gnerlicha, co 3 tyg. wypracowania piśmienne, w III niższ. exercitia, w III wyższ. wypracowania wolne; — II. 2 g. rozbierano 4tygodniowe wypracowania domowe, ćwiczenia ustne, czytanie i objaśnienie kawałków prozajicznych i poetycznych z Auras i Gnerlicha; — I. 3 godz. rozbierano 4tygodniowe wypracowania domowe, ćwiczenia w logice, pogląd na historią literatury niemieckiej, czytanie i objaśnienie Szylera Don Karlosa. — Na wypracowania piśmienne następujące zadano temata:

w II.

Das Leben des Miltiades. — Die Boten des Winters. — Die Schlacht bei Cannä, nach Livius. — Lob der Armut. — „Die Elemente hassen das Gebild der Menschenhand.“ — Der Unbescheidene. Eine Charakter Schilderung. — Scenen auf der Landstraße. — Garten und Schule. Ein Vergleich. — Die Nacht des Gefanges. — Zuruf an die im Herbst fortziehenden Schwalben.

w I.

Durch welche Mittel suchten die Patrizier in Rom den Plebejern gegenüber in ihrer Herrschaft sich zu behaupten? — „Der Mensch kann Alles eher ertragen, als eine lange Reihe von guten Tagen.“ — Griechenland und Italien. Eine geographische Parallele. — Donec eris felix, multos numerabis amicos, tempora si fuerint nubila, solus eris (Kaufurarbeit). — Vergleichung der Fabeln: Die zwei Mäuse von Hans Sachs, und: Die Stadtmaus und die Feldmaus von Hagedorn. — Was demüthigt den Menschen bei Betrachtung der Natur? — Auge und Ohr im Wettstreit über ihre Vorzüge. In der Form eines Dialogs. — Die Flüsse und Gewässer als Vermittler der Kultur der Erde. — Die Rosen des Herrn von Mallesherbes. Eine freie Bearbeitung des Französischen von Bouilly. — Maneger weinot daz guot das er vertuot; So wein ich min zit die mir nieman wieder git. — Wodurch hat Schiller in seinem Don Carlos die Schuld motivirt, zufolge deren der Marquis Posa seinen Untergang findet? — Inwiefern bezeichnen die griechischen Unruhen einen Wendepunkt in der römischen Geschichte?

Język polski

Vla.—IVb. 2 godz. Grammatyka podług Muczowskiego, czytanie, opowiadanie, deklamacye, podług Rymarkiewicza, ćwiczenia w ortografii i stylu, w IV. co 2 tygodnie małe wypracowania wolne; Vlb—IVb. 4 godz. grammatyka podług Poplińskiego, ćwiczenia w czytaniu, opowiadaniu, deklamowaniu, tłumaczeniu ustnem i piśmiennem podług Poplińskiego Wyboru i książki Wolinskiego i Hänsla. — III. 2 godz. też same ćwiczenia, co 3 tyg. wolne wypracowania. — II. 2 godz. stylistyka i krótka nauka o poezyi i jej rodzajach, czytano kawałki prozajiczne i poetyczne, wykłady wolne, co 4 tygodnie wypracowania domowe. — I. 2 godz. historia literatury od czasów najdawniejszych aż do r. 1621, wolne wykłady. rozbieranie wypracowań co 4 tygodnie zadawanych. Na wypracowania zadano następujące temata:

w II.

Rölnictwo najprzedniejsze zatrudnienie ludzi. — Mowa zachęcająca do składki dla ludzi nieszczęściem dotkniętych. — Najważniejsze przenośnie i postacie mowy rozważane na przykładach wyjętych z cenniejszych pisarzy. — Czem się różną między sobą balada, romans, a дума? — Czem się różnią między sobą poezya sielska a gminna? — Co mówi K. Brodziński o języku polskim? — Potrzeba matka

wynalazków? — O cudowności w epopei. — Budowa okresu rozważana na przykładach wyjętych z cenniejszych pisarzy.

in I.

w kl. I.

Najlepszą miarą oświaty narodu jest jego piśmiennictwo. — O oświacie u dawnych Słowian. — Wody łączą, góry rozdzielają kraje. — Chcesz cało przejść pomiędzy światowym rozruchem, bądź dla zwierząt, człowiekiem a dla ludzi duchem. — O trojakiej jedności dramatu. — Język i styl Piotra Skargi. — Ćwiczenie poetyczne (metryczne lub rymowane) — O walce toczony między Europą i Azją różnemi czasy i w różnym celu. — O przymiotach estetycznych w dziełach J. Kochanowskiego i dawniejszych sielankopisarzy. — Abit. Przez co osiągnął Filip Macedoński panowanie nad Grecją?

Latijnische Sprache.

Grammatik in VI. die regelmässige, in V. die unregelmässige Formenlehre, in IV. Syntar der Kasus, in III. Syntar des Verbums, in II. und I. Wiederholung und Vervollständigung der Syntar nach den Grammatiken von Popliński und Putsche, so wie den Uebersetzungsbüchern von Jerzykowski (VIa.), Dünnebier (VIb.), Popliński (Va. IVa.), Litzinger (Vb.), Spiess (IVb. III.), Seyffert (II. I.). Memorirübungen nach Bonnel; metrische Uebungen in III. II. nach Seyffert's Baläftra. Lectüre: IVa. 5 Stunden Cornelius Nepos: Miltiades, Themistokles, Aristides, Pausanias, Simon, Lyfander, Alcibiades, Xrasybulus, Conon, De regibus, Hannibal. — IVb. 5 Stunden Cornelius Nepos: De regibus, Hamiltar, Hannibal, Miltiades, Themistokles, Aristides, Simon, Lyfander, Alcibiades, Xrasybulus, Conon, Epamiondas. — IIIa. 4 Stunden Caesar de b. G. lib. III. IV. V. (memorirt 15 Kapitel). 2 St. Ovidius Metam. lib. IV. 1—167; 389—790; V. 1—250 (150 Verse memorirt). — IIIo. 4 Stunden Caesar de b. G. lib. IV—VII. 2 Stunden Ovid. Metam. lib. II. 1—400, IV. 1—166; 389—804. — II. 4 Stunden Livius lib. XXIII, Cicero pro Archia poeta, de amicitia. 2 Stunden Virgilius Bucol. 1. Aen. III. VI. 1—627. — I. 4 Stunden Cicero de off. lib. I. II. or. pro Sestio. 2 Stunden Horat. lib. III. IV. ausgewählte Episteln Satiren. Privatim Livius. — Schriftliche Uebungen: VI. — II. wöchentlich ein Scriptum, VI. V. Zwöchentl. IV—I. Zwöchentl. ein Extemporale, in II. nach Ostern 4wöchentl. eine freie Ausarbeitung, in I. 2 wöchentlich ein Scriptum und 4wöchentl. eine freie Ausarbeitung, wozu nachstehende Thematata gestellt wurden:

Rectene Cn. Marcius Coriolanus matris coniugisque precibus superatus bello adversus patriam suscepto destiterit? — Belli Troiani enarratio. — Horatii primis sex libri tertii carminibus Caesaris Augusti laudes contineri demonstratur. — Ciceronis dictum, inde quod alii populares, alii studiosi optimi cuiusque viderentur, pauci universorum, apud Athenienses magnas discordias esse ortas, apud Romanos non solum seditiones, sed etiam pestifera bella civilia, illustretur et exemplis comprobetur. — De Romanorum bellis cum Samnitibus gestis. — Caesaris Augusti Octaviani imperium Romanis salutare fuisse demonstratur. — Quibus artibus Romani totius orbis terrarum gentes ad suum imperium adiunxerint. — Quomodo factum sit, ut Cicero in exilium proficisceretur. — Argumentum Ciceronis pro Sestio orationis enarratur. — Abitur. Quomodo factum sit ut Cicero in exilium proficisceretur. — Cicer. epist. ad famil. V. 12. § 4—7.

Griechische Sprache.

Grammatik in IIIa. Formenlehre bis zu den Verben in *μ*, in IIIo. Beendigung der Formenlehre, von der

Język łaciński.

Grammatyka w VI. regularna, w V. nieregularna odmiana wyrazów, w IV. składnia przypadków, w III. składnia słowa, w II. i I. powtórzono i uzupełniono naukę o składni podług grammatyk Poplińskiego i Putsche, tudzież książek do tłumaczenia Jerzykowskiego (VIa.), Dünnebiera (VIb.), Poplińskiego (Va. IVa.), Litzingera (Vb.), Spiessa (IVb. III.), Seyfferta (II. I.). Uczono się wokabuł podług Bonnela; ćwiczenia metryczne w III. II. podług Palestry Seyfferta. Czytano IVa. 5 godz. Corneliusza: życie Miltiadesa, Temistoklesa, Aristidesa, Pausaniasza, Cimona, Lyzandra, Alcibiadesa, de regibus, Hannibala. — IVb. 5 g. Corneliusza: De regibus, życie Hamilkara, Hannibala, Miltiadesa, Temistoklesa, Aristidesa, Cimona, Lyzandra, Alcibiadesa, Trazybula, Konona, Epaminondasa. — III niższa. 4 godz. Caesar de b. G. ks. III. IV. V. (na pamięć uczono się 15 rozdz.), 2 g. Owidiusza Metam. IV. 1—167; 389—790; V. 1—250 (150 wierszy uczono się na pamięć). — III wyższa 4 g. Caes. de b. G. ks. IV—VII. 2 g. Owidiusza Metam. ks. II. 1—400, IV. 1—166; 389—804. — II. 4 g. Liv. I. XXIII, Cic. pro Archia poeta, de amicitia; 2 g. Virgil. Bucol. I. Aen. III. VI. 1—627. — I. 4 g. Cic. de off. I. I. II., pro Sestio, 2 g. Horaciego lib. III. IV, niektóre epody i satyry. Prywatnie Liwiusza. — Ćwiczenia piśmienne: VI—II. co tydzień oddawano exercitium, VI. V. co 2, IV—I. co 3 tyg. extemporale, w II. po W. Nocy co 4 tyg. wolne wypracowanie, w I. co 2 tyg. exercitium i co 4 tyg. wolne wypracowanie, na które następujące zadano temata:

Język grecki.

Grammatyka w III niższej odmiana wyrazów aż do słów na *μ*, w III. wyższej dokończono odmiany

Wortbildung, den Negationen und Präpositionen, in II. und I. Syntar, nach den Grammatiken von Enger und Buttman und dem Übungsbuche von Enger; Scripta wöchentlich III. und II., Zwöchentl. II. und I. — Lectüre: II. 3 Stunden Xenophon, Anab. III. IV. 1—5; nach Ostern 1 Stunde der homerische Dialect, Homer's Odys. II. 1—143. — II. 3 St. Xenophon's Cyrop. II. III. IV., Homer's Odys. IV—VII., privatim VIII—X. — I. 3 Stunden Plato's Krito, Apologie, Herodot V. VII. 1—37, das Uebrige und lib. I. privatim; 2 Stunden Homer's Ilias XV—XXI. Abitur. Scriptum Xenoph. Hellen. 1, 4, 8—12.

Französische Sprache.

Grammatik IV. 4 Stunden, nach Blöz Elementarbuch I Cursus bis Lection 86, in den andern Klassen 2 Stunden, noch nach Ahn und Szulca, in III. die Hilfszeitwörter, das regelmäßige Zeitwort, die wichtigsten unregelmäßigen Zeitwörter; in II. und I. Wiederholung der Formenlehre, Syntar. Scripta in IV. wöchentlich, in III.—I. Zwöchentl., in I. nach Tollin's praktischer Anleitung zur Bildung des französischen Stiles. — Lectüre: II. Charles XII., B. IV. und die erste Hälfte von V. — II. und I. aus Ideler und Nolte 3 Th. — Abitur. Scriptum aus: Guizot, Histoire de la révolution d'Angleterre.

Hebräische Sprache.

In II. die Formenlehre bis zu den schwachen Verbalwurzeln, in I. die schwachen Verbalwurzeln, Zahlwörter, Partikeln, nebst Uebersetzung der Übungsstücke nach Seffer. — Abitur. Scriptum Regum II. 1—5.

Geschichte und Geographie.

In VI. und V. 2 Stunden Geographie der 5 Erdtheile, in IV. 4 Stunden, politische Geographie von Europa mit Ausschluß von Deutschland, alte Geschichte, in III. 3 Stunden, Geographie von Deutschland, Geschichte von Deutschland bis zum 30jährigen Kriege, brandenburg-preussische Geschichte, in II. 3 Stunden Geographie von Central-Europa, Geschichte des Alterthums, in I. 3 Stunden römische, in I. 3 Stunden neuere Geschichte, Repetition der alten; nach Voigt's Leitfaden der Geographie und den geschichtlichen Lehrbüchern von Büs.

Mathematik und Rechnen.

In VI. 3 Stunden die vier Species mit unbenannten und benannten ganzen Zahlen, die Brüche; in V. 3 St. die gemeinen und die Decimalbrüche, Verhältnisse und Proportionen, Regula de tri und multipler, einfache Zinsrechnung; in IV. 3 Stunden Repetition, abgekürzte Decimalbrüche, Kettenregel, Interpolatorium, Reductions- und Alligations-Rechnung; geometrische Anschauungslehre und Anfangsgründe der Planimetrie bis zur Congruenz der Dreiecke incl.; in III. 3 Stunden von den entgegengesetzten Größen im Allgemeinen, den Gesetzen über die Vorzeichen bei den 4 Species, der Eintheilung der Buch-

wörtern, nauka o formowaniu wyrazów, przeczeniach i przyimkach, w II. i I. składnia podług grammatyk Engera i Buttmana i książki do tłumaczenia Engera; exercitia co tydzień w III n. i w., co 2 tygodnie w II i I. — Czytano: III w. 3 godz. Xenofonta Anab. III, IV 1—5; po W. Nocy 1 godz. o dialekcie homerycznym, Homera Odys. I. 1—143. — II. 3 g. Xenofonta Cyrop. II. III. IV., Homera Odys. IV—VII, prywatnie VIII—X. — I. 3 godz. Platona Ktiton, Apologia, Herodota V. VII 1—37, resztę i ks. I. prywatnie. 2 godz. Homera Iliady XV—XXI. Exercitium zadane abiturientom: Xenof. Hellen. 1, 4, 8—12.

Język francuski.

Grammatyka IV. 4 godz. podług książki elementarnej Ploetza kurs I. aż do lekcji 86, w innych klasach 2 g., jeszcze podług Ahna i Szulca, w III n. słowa posilkowe, słowo regularne i najważniejsze nieregularne; w III w. słowa nieregularne; w II i I. powtórzono odmianę wyrazów, nauka o składni. Exercitia w IV. co tydzień w III—I. co 2 tygodn. w I. podług Tollina praktycznej wskazówki do wykształcenia się w stylu francusk. — Czytano: III w. Charles XII, ks. IV i pierwsza połowa ks. V. — II i I. z Idelera i Noltego cz. III. Exerc. zadane abiturientom: Guizot Histoire de la révolution d'Angleterre.

Język hebrajski.

W II. odmiana wyrazów aż do słów o słabych pierwiastkach; w I. słowa o słab. pierw., liczebniki, partykuły, tudzież tłumaczenie kawałków podł. Seffera. Exercitium zadane abiturientom: Regum II, 1—5.

Historia i Jeografia.

W VI i V, 2 g. jeografia 5 części ziemi, w IV. 4 g. polityczna jeografia Europy z wyjątkiem Niemiec, historia starożytna, w III n. 3 g. jeografia i historia Niemiec aż do wojny 30letniej, historia brandenbursko pruska, w III. 3 g. jeografia środkowej Europy, historia starożytna, w II. 3 godz. historia rzymska, w I. 3 godz. nowożytna, powtórzenie starożytnej, podług Voigta jeografii i książek Pütza.

Matematyka i rachunki.

W VI. 3 g. Cztery główne działania z liczbami nieoznaczonymi i oznaczonymi całkowitemi, ułamki; w V. 3 g. ułamki zwyczajne i dziesiętne, stósunki i proporcje, reguła trzech, pięciu, siedmiu i t. d., reguła procentu; w IV. powtórzenie kursu poprzedzającego, skrócone ułamki dziesiętne, reguła łańcuchowa, zamiany i mieszania; początki planimetrii aż do przystawiania trójkątów włącznie; — w III n. 3 g. o liczbach względnych w ogólności, o znakach liczb przy 4 działaniach, o podziale ilości nieoznaczonych, o współczynnikach i wyka-

stabengrößen, den Coefficienten und Exponenten, den 4 Species mit Monomen und Polynomen, dem Potenziren; von der Congruenz der Dreiecke und den Eigenschaften der Seiten und Winkel der Dreiecke, zu deren Kenntniß die Congruenz führt, von den Parallel-Linien und den Parallelogrammen; — in III. 3 Stunden, Wiederholung des früheren Curfus, Potenziren, Extrahiren, Quadriren und Ausziehung der Quadratwurzel, Kubiren und Ausziehung der Kubikwurzel, Gleichungen des ersten Grades mit einer und mehreren Unbekannten; Vergleichung der Parallelogramme mit einander und mit den Dreiecken hinsichtlich des Flächeninhalts, Proportionen gerader Linien und geradliniger Figuren, ein Theil des Abschnittes über die Ähnlichkeit; — in II. 4 Stunden, Wiederholung der früheren Curse, Wurzelgrößen, Logarithmen, logarithmische Systeme und Tafeln, Gleichungen des zweiten Grades, arithmetische Progressionen, Zinsezinsen; Ähnlichkeit der Figuren, ihre Ausmessung, der Kreis, Winkel beim Kreise, Ausmessung der Kreislinie und des Kreises, Trigonometrie; — in I. 4 Stunden, Wiederholung der früheren Curse, diophantische Gleichungen, arithmetische und geometrische Progressionen, Renten; Stereometrie, nach den Rechen- und mathematischen Lehrbüchern von Brettner.

Abiturienten-Aufgaben:

Ein artesischer Brunnen kostete 1240 Thlr. Den ersten Fuß zu bohren zahlte man 26 Sgr., für jeden folgenden immer 6 Pf. mehr. Wie tief ist der Brunnen? — **A** und **B** reisen gleichzeitig von den Orten **C** und **D** ab, **A** von **C** nach **D**, **B** von **D** nach **C**. Unterwegs begegnen sie sich und erzählen einander von den Wegen, welche sie schon zurückgelegt und noch zu machen haben. Da findet es sich, daß **A** 16 Meilen mehr als **B** zurückgelegt hat und daß nach dem Verhältniß der Geschwindigkeit, womit ein Jeder reiset, **A** darauf rechnen kann, in $5\frac{1}{3}$ Tagen den Ort **D**, und **B** erst nach 12 Tagen den Ort **C** zu erreichen. Wie weit ist **C** von **D**; wie viele Meilen legt **A** täglich zurück, wie viele **B**? — Im Dreieck **ABC** ist $a : b = 1 : 1,2$; der Perpendikel auf **C** beträgt 5,5', endlich ist $\sin. A = 0,2345678$. Wie groß ist die Seite **C**? — Die Seitenlinie eines geraden Kegels ist 3,5', ihre Neigung gegen die Grundfläche $30^{\circ} 30' 30,3''$. Wie groß ist der Kreisaußschnitt der Grundfläche desselben, welcher zu einem Winkel von $20^{\circ} 20' 20,2''$ gehört, wie groß der Inhalt des Kegels?

Naturkunde und Physik.

In VI. V. 2 Stunden Zoologie und Botanik nach dem I. und 2. Curfus von Szafarkiewicz und Schilling; in III. 1 Stunde Mineralogie, in III. 1 Stunde Geologie, Physiologie der Thiere und Pflanzen; in II. 1 St. allgemeine Eigenschaften der Körper, die luftförmigen Körper; in I. 2 Stunden von dem Lichte, der Wärme, dem Magnetismus, der Electricität, nach dem Leitfaden der Physik von Brettner.

Im Schönschreiben wurde in Zwöchentlichen Stunden in den beiden unteren, im Zeichnen in Zwöchentlichen Stunden in den 3 unteren und in einer gemeinschaftlichen Stunde für die Schüler der 3 oberen, im Singen in Zwöchentlichen Stunden in den beiden unteren und in einer gemeinschaftlichen Stunde für die Vorgeückteren aller Klassen Unterricht erteilt; die Turnübungen fanden im Sommer an 4, im Winter an 2 Tagen der Woche in je 2 Stunden statt.

dnikach, o 4 działaniach z jednowyrazami, o potęgowaniu; o przystawianiu trójkątów i własnościach boków i kątów, do których znajomości przystawianie trójkątów prowadzi, o liniach równoległych i równoległobokach. — III w. 3 g. powtórzenie kursu poprzedniego, o potęgach i wyciąganiu pierwiastków pierwszego i drugiego stopnia, równania pierwszego stopnia z jedną i kilku nieznanemi; porównanie równoległoboków z sobą i z trójkątami, proporcye linii prostych i figur prostoliniijnych, część rozdziału o podobieństwie; — w II, 4 g. Powtórzenie kursów poprzednich, pierwiastki, logarytmy, systemata i tablice logarymiczne, równania drugiego stopnia, progressye arytmetyczne, przychody złożone; podobieństwo figur, ich wymiar, nauka o kole, wymiar koła, trygonometrya; — w I. 4 g. Powtórzenie kursów poprzednich, równania diofantyczne, progressye arytmetyczne i geometryczne, rachunki rentowe, stereometrya podług książek matematycznych Brettnera.

Zadania abiturientów:

W VI i V. 2 godz. Zoologia i botanika podług I. i 2. kursu Szafarkiewicza i Schillinga; w III. 1 g. mineralogia; w III w. 1 g. geologia, fizyologia zwierząt i roślin; w II. 1 g. ogólne własności ciała, o gazach; w I. 2 g. o swietle, cieple, magnetyzmie, elektryczności podług fizyki Brettnera.

Historya naturalna i Fizyka.

W VI i V. 2 godz. Zoologia i botanika podług I. i 2. kursu Szafarkiewicza i Schillinga; w III. 1 g. mineralogia; w III w. 1 g. geologia, fizyologia zwierząt i roślin; w II. 1 g. ogólne własności ciała, o gazach; w I. 2 g. o swietle, cieple, magnetyzmie, elektryczności podług fizyki Brettnera.

Kaligrafii udzielano po 2 godz. na tydzień w 2 niższych, *Rysunków* po 2 godz. w 3 niższych, a 1 godz. wspólną dla uczniów 3 klas wyższych, nauki *Spiewów* po 2 godz. tygodniowo w 2 klasach niższych, a 1 wspólną dla uczniów klas wszystkich, którzy już większe postępy uczynili; *Cwiczenia gimnastyczne* odbywały się 4 razy na tydzień latem, zimą zaś 2 razy po 2 godz.

B. Verordnungen der vorgesetzten Behörde von allgemeinem Interesse.

Vom 31. August 1858, betreffend die durch Allerhöchste Ordre vom 9. August 1858 dahin abgeänderte Bestimmung des § 66 der Statuten der theologischen und philosophischen Akademie zu Münster vom 12. November 1832: „Denjenigen Studierenden, welche sich dem höheren Lehramte bei den Gymnasien und bei den zu Entlassungs-Prüfungen berechtigten höheren Bürger Schulen widmen und zu dem Ende die akademische Lehranstalt beziehen, soll die Zeit ihres Aufenthaltes auf derselben für das akademische Triennium vollständig angerechnet werden.

Vom 29. October, Mittheilung eines Auszuges aus dem Rescripte des Herrn Ministers der Geistlichen u. Angelegenheiten vom 22. October, die häufig bei den Schülern wahrgenommene Kurzsichtigkeit und Augenschwäche betreffend, und Anweisung, diesem Gegenstande die größte Aufmerksamkeit zuzuwenden und die Ursachen dieses Uebels mit den der Schule zu Gebote stehenden Mitteln abzuwehren.

Vom 4. December, Mittheilung des Ministerial-Rescriptes vom 6. November, die Ferienordnung betreffend, und Anordnung, daß an unserer Anstalt die Sommerferien aufgehoben und statt derselben fünfwochentliche Herbstferien eingeführt werden sollen.

Vom 13. Mai 1859, die Anstalt des Ausnehmens der Vogelnester behufs Anlegung von Eieransammlungen betreffend und Anweisung, diesem Gegenstande die größte Beachtung zu widmen.

Außerdem wird auf den im Verlage von Brockhaus erschienenen naturhistorischen Atlas von Dr. Carl Arendts aufmerksam gemacht und das von dem Herrn Geheimen Ober-Regierungs-Rath Stiehl herausgegebene Central-Blatt für die gesammte Unterrichts-Verwaltung in Preußen zur Anschaffung für das Gymnasium empfohlen.

B. Rozporządzenia władzy wyższej.

Pod dniem 31. Sierpnia 1858, tyczy się najwyższym rozkazem z dn. 9. Sierpnia 1858 nakazanej zmiany § 66. statutów akademii teologicznej i filozoficznej w Monasterze z dn. 12. Listopada 1832, na mocy której „uczniom zamierzającym się poświęcić wyższemu urzędowi nauczycielskiemu przy gimnazyach tudzież wyższych szkołach miejskich, posiadających prawo do egzaminu abiturienckiego, a w tym celu bawiącym na tamiecznej akademii czas ich pobytu tamże do zupełnego triennium akademicznego policzony być ma.“

Pod dniem 29. Października udzielono wyjątku z reskryptu Pana Ministra spraw duchownych i t. d. względem dostrzeganej często u uczniów krótkości i słabości wzroku i polecono, aby nauczyciele na ten przedmiot jak najtroskliwszą zwrócili uwagę i wszelkimi środkami szkólnymi starali się zapobiegać przyczynom tego złego.

Pod dniem 4. Grudnia, udzielono reskryptu ministeryalnego z dn. 6. Listopada względem wakacyi, i uwiadomiono, że w instytucie naszym wakacye latowe zniesione, a w ich miejsce 5tygodniowe jesienne zaprowadzone być mają.

Pod dniem 13. Maja 1859, względem szkodliwego zwyczaju wybierania jajek ptaszyc w celu zakładania zbioru takowych i polecono zarazem jak największą baczność na ten przedmiot.

Prócz tego zwrócono uwagę na Atlas historii naturalnej Dra. Karola Arendtsa nakładem Brockhausa wydany i polecono zakupienie dla biblioteki gimnazyalnej pisma „Centralblatt für die gesammte Unterrichts-Verwaltung in Preußen“ wydawanego przez p. Tajnego Wyższego Radcę Regencyjnego Stiehla.

II.

Chronik des Gymnasiums.

Das Schuljahr begann am 7. October.

Am 15. October wurde das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs in üblicher Weise durch einen Schulakt gefeiert; die Festrede hielt der Gymnasiallehrer Dr. Zwolski.

Mit dem Schluß des vorigen Schuljahres war der katholische Religionslehrer Gladys aus seiner hiesigen Stellung ausgeschieden, in welcher er durch 3 $\frac{3}{4}$ Jahre sehr erfolgreich gewirkt und sich die Anstalt zu bestem Danke

Kronika Gimnazjum.

Rok szkólny rozpoczął się 7. Października. Dnia 15. Października obchodzono ze zwykłą uroczystością Urodziny Jego Królewskiej Mości; na uczenie dnia tego miał mowę Nauczyciel gimnazyalny Dr. Zwolski.

Z końcem przeszłego roku szkólnego opuścił nauczyciel religii katolickiej, X. Gładysz swe stanowisko, na którym przez 3 $\frac{3}{4}$ lat nader skutecznie działał i instytut do żywej zobowiązał sobie wdzię-

verpflichtet hat. Durch Verfügung vom 29. October wurde die Religionslehrerstelle dem bisherigen Vitar Rożanski übertragen, welchen der Director am 15. November in sein neues Amt einführte.

Der regelmäßige Gang des Unterrichts wurde einige Male auf kürzere Zeit, einmal durch eine 3 Wochen andauernde Krankheit eines Lehrers unterbrochen. An zwei Nachmittagen, am 19. und 22. Juli mußte der Unterricht der zu drückenden Hitze wegen ausgesetzt werden.

Am 11. October besuchte der Herr Präsident Freiherr von Mirbach die Anstalt mit einem Besuche und wohnte dem Unterrichte im Lateinischen, Deutschen und in der Geschichte in der Prima bei.

Am 15., 16., 17. März 1859 hielt der königliche Regierungs-Rath Herr Dr. Brettner eine Revision der Anstalt ab.

Am 12. Mai wurde der übliche Frühlingsspaziergang bei ziemlich günstigem Wetter in einen benachbarten Wald und alsdann nach dem benachbarten Sandfruge unternommen.

Durch den Tod wurde der Anstalt ein sehr fleißiger, hoffnungsvoller Schüler, der Sertaner Traugott Krappatsch, entziffen.

Vor Weihnachten, Ostern und den Herbstferien gingen die Schüler zur heil. Beichte und Communion. Den geehrten Herrn Präbsten, welche in der Beichte unserer Schüler so bereitwillig den Religionslehrer zu unterstützen die Güte hatten, stattet der letztere seinen verbindlichsten Dank ab.

Zur ersten heil. Beichte und Communion wurde ein Schüler aus Tertia und 6 aus Quinta von dem Religionslehrer vorbereitet und in der Octave des Frohnleichnamfestes zugelassen.

Eine Prüfung *pro maturitate* fand zweimal unter dem Vorstis des Herrn Regierungs- und Schul-Raths Dr. Brettner statt, am 16. März und am 6., 7. Juli. Für den Ofter-Termin hatte sich der Primaner Czapl, für den Michaelis-Termin 12 Primaner und ein Extraneus gemeldet. Der letzte trat von der mündlichen Prüfung zurück, die 13 Primaner wurden für reif erklärt und drei von ihnen, Stagracyński, Binek und Szczygłowski von der mündlichen Prüfung dispensirt. Von den 13 Primanern war

Michael Czapl aus Inowraclaw 1 1/2 Jahr auf dem Gymnasium, 1 1/2 Jahr in I.

Johann Binek a. Adelnau.	9	S. a. d. G., 2	J. i. I.
Samuel Guttman a. Ostrowo.	9	"	2 "
Paul Just a. Ostrowo.	11	"	2 "
Hugo Kollm a. Ostrowo.	2	"	2 "
Johann Lizak a. Raszkow.	9	"	2 "
Joseph Maliske a. Michorzewo.	6	"	2 "
bei Posen,			
Gabriel Piolunowicz a. Gnesen.	1/2	"	1/2 "
Eugen Schniggenberg a. Zdun.	8	"	2 "
Joseph Sikorski a. Krotoschin.	1	"	1 "
Joseph Stagracyński a. Adelnau.	9	"	2 "
Mar Szczygłowski a. Pleschen.	8 1/2	"	2 "
Oswald Weithe a. Gnesen.	7	"	2 "

czności. 29. Października poruczono urząd nauczyciela religii dotychczasowemu Wikaryuszowi X. Rózańskiemu, którego dyrektor dnia 15. Listopada wprowadził.

Regularne udzielanie nauk było kilka razy na czas krótszy, raz w skutek 3 tygodnie trwającej choroby jednego z nauczycieli przerwane. Dla zbytecznego upału musiały lekcyce popołudniowe dwa razy t. j. dnia 19. i 22. Lipca wypaść.

Dnia 11. Października zaszczycił Pan Prezes Freiherr von Mirbach instytut nasz swoją obecnością na lekcyach łaciny, niemieckiego i historii w kl. I.

Dnia 15., 16. i 17. Marca odbywał Królewski Radzca Regencyjny Pan Dr. Brettner rewizyą zakładu naszego.

Dnia 12. Maja, dnia dosyć pogodnego, odbyli uczniowie wedle zwyczaju przechadzkę wiosenną do pobliskiego boru, a potem na sąsiednie Piaski.

Śmierć zabrała nam bardzo pilnego, pełnego nadziei ucznia kl. VI. Boguła Krappatscha.

Przed Bożem Narodzeniem, W. Nocą i wielkimi wakacyami odbyła się spowiedz gimnazyalna. Szanownym XX. Proboszczom, którzy się raczyli ofiarować z pomocą miejscowemu nauczycielowi religii do słuchania uczniów tutejszego zakładu spowiedzi, wynurza tenże niniejszem swoją wdzięczność, oraz składa najszczerze podziękowanie

Do spowiedzi i komunii św. jeden uczeń z kl. III. i sześciu z V. przygotowano i w uroczystość Oktawy Bożego Ciała przypuszczono tychże do sakramentów św.

Popis dojrzałości odbył się dwa razy pod przewodnictwem Radzcy Regencyjnego i Szkólnego Pana Dr. Brettnera, t. j. 16. Marca i 6. i 7. Lipca. Przed W. Nocą zgłosił się uczeń kl. I. Czapl, przed Sw. Michałem 12 uczniów kl. I. i jeden zamiejscowy. Ostatni odstąpił od popisu ustnego; 13 uczniom kl. I. przyznano świadectwo dojrzałości, z których trzech, Stagracyński, Binek i Szczygłowski od ustnego popisu uwolnieni zostali. Z tych 13 uczniów kl. I. był

Michal Czapl rodem z Inowraclawia 1 1/2 r. w gimn. 1 1/2 r. w I.

Jan Binek z Odolanowa	9	lat w g.	2	l. w I.
Samuel Guttman z Ostrowa.	9	"	2	"
Pawel Just z Ostrowa	11	"	2	"
Hugo Kollm z Ostrowa.	2	"	2	"
Jan Lizak z Raszkowa.	9	"	2	"
Józef Maliske z Michorzewa				
pod Poznaniem.	6	"	2	"
Gabryel Piolunowicz z Gniezna.	1/2	"	1/2	"
Eugeniusz Schniggenberg z Zdun.	8	"	2	"
Józef Sikorski z Krotoszyna.	1	"	1	"
Józef Stagracyński z Odolanowa.	9	"	2	"
Maxym. Szczygłowski z Pleszewa.	8 1/2	"	2	"
Oswald Weithe z Gniezna.	7	"	2	"

Von ihnen wollen Czapl, Lizak, Maliske, Piołunowicz, Schniggenberg, Sikorski, Stagracyński und Szczygłowski Theologie in Bosen, Guttman Medizin in Berlin studiren, Binek zum Baufache, Just, Kollm und Weiße zum Militair übergehen.

Z nich zamierzają Czapl, Lizak, Maliske, Piołunowicz, Schniggenberg, Sikorski, Stagracyński i Szczygłowski słuchać teologii w Poznaniu, Guttman medycyny w Berlinie, Binek zamierza zostać budowniczym, Just, Kollm i Weiße wstępują do wojska.

III.

Statistik des Gymnasiums.

Statystyka gimnazjum.

A. Frequenz.

Am Schlusse des vorigen Schuljahres besuchten die Anstalt 232 Schüler; dazu traten im Laufe dieses Jahres 92, schieden aus 47, so daß am Schlusse dieses Schuljahres 277 verblieben, und zwar in:

	I.	II.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.	Va.	Vb.	VIa.	VIb.	Summa.
fathol. katol.....	26	27	24	30	23	2	23	4	34	4	197
evangel. ewangel.....	4	7	6	4	1	4	—	10	—	14	50
jüdische, mojsesz.....	1	4	1	4	—	8	—	6	—	6	30
zusammen, ogółem	31	38	31	38	24	14	23	20	34	24	277

A. Liczba uczni.

W końcu zeszłego roku szkolnego uczęszczało do gimnazjum 232 uczniów; przybyło w ciągu tego roku 92, odeszło 47, tak iż w końcu tego roku szkolnego było w kl.:

B. Lehrapparat.

Aus den etatemäßig ausgeworfenen Summen sind unter Anderem angeschafft worden:

für die Bibliothek:

Carmina Homerica ed. Bekker. — Grammatici latini ed. Keil. — Pauly Realencyklopädie. — Scholia Horatiana ed. Pauly. — Aristophanis Vespae ed. Richter. — Müller Geschichte hellenischer Stämme und Städte. — Klette Quellschriftsteller zur Geschichte des preuß. Staates. — Lafaye dictionnaire des synonymes. — Klügel's Mathematisches Lexikon. — Whewell Geschichte der inductiven Wissenschaften. — Stiehl Centralblatt für die gesammte Unterrichtsverwaltung in Preußen. — Fortsetzungen: Boeckh Corp. inscr. — Thesaurus Graecae linguae. — Ersch und Gruber Encyclop. — Geschichte der europ. Staaten von Heeren und Ufert.

für die Schülerbibliothek:

Poezye Szarzyńskiego. — Naruszewicza życie Chodkiewicza. — Orzechowskiego Quincunx. — Pisma poetyczne Klonowicza. — Górnickiego pisma prozaiczne. — Starowolskiego prawy rycerz; St. dwór Cesarza tureckiego. — Paprockiego herby rycerstwa. — Birkowskiego kazania. — Charakterbilder der allgemeinen Geschichte von Schöppner. — Hellenischer Heldenaal von Vöfler. — Historisches Lesebuch von Lang. — Charakterbilder aus der Geschichte und Sage von Grube. — Historische Bilder von Klette. — Borussia von Lüttringhaus. — Das deutsche Vaterland von Heintzelmann. — Die Geschichte der Welt von Dittmar.

B. Stan środków naukowych.

Z funduszów etatem przeznaczonych zakupiono między innemi:

dla biblioteki gimnazjalnej:

dla biblioteki uczniów:

für das physikalische Kabinet:
Apparat um den gleichförmigen Druck der Flüssigkeiten
zu demonstrieren und zugleich hydraulische Presse.

dla gabinetu fizykalnego:
Aparat okazujący jednostajne ciśnienie ciał płyn-
nych i zarazem prasę hydrauliczną.

An Geschenken hat die Anstalt erhalten:
von der hohen Behörde:

W podarunku odebrał zakład:
od Władzy wysokiej:

Landbuch Kaiser Carl's IV. von Sidicin, 3. Bd. — Zeitschrift für allgemeine Erdkunde von Fr. Neumann, 3.4 Bd.
— Grammatik der romanischen Sprachen von Fr. Diez, II. Th. — Hesychii lexicon rec. M. Schmidt I, 5—7.
II, 1. 2. — Loers Ovidii Tristium libri quinque (vom Hrn. Verf.)

von der Buchhandlung B. G. Teubner in Leipzig:

od księgarni B. G. Teubnera w Lipsku:

Griechisch-deutsches Schulwörterbuch von Dr. Benseler.

vom Herrn Justiz-Rath Gembitzky:

od Pana Radczy sprawiedliwości Gembitzkiego:

Die Soldaten Friedrich's des Großen von Julius v. Wicke, 4 Bde.

vom Herrn Probst Janicki in Skalmierzyce

od X. Proboszcza Zawickiego w Skalmierzycach:

mehrere Schulbücher zur Verleihung an ärmere fleißige
Schüler,

kilkanaście książek szkolnych dla uboższych pil-
nych uczniów.

vom Herrn Vector und Prediger Schubert:

od Pana Pastora Schubert:

Hieronymi Stridonensis opera omnia. Francof. 1684. 12 partes, III voll. fol.

Für alle diese Geschenke wird im Namen der Anstalt
der herzlichste Dank ausgesprochen.

Za dary te składa zakład nasz uprzejme podzię-
kowanie.

L e c t i o n s t a b e l l e.

Wykaz nauk ogólny.

Unterrichts-Gegenstände. Przedmioty naukowe.	I.	II.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.	Va.	Vb.	VIa.	VIb.
Religion <i>Religja</i>	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2
Deutsch <i>Język niemiecki</i> . . .	3	2	3	3	4	2	4	2	4	2
Polnisch = <i>polski</i>	2	2	2	2	2	4	2	4	2	4
Latein = <i>łaciński</i>	8	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Griechisch = <i>grecki</i>	6	6	6	6						
Französisch = <i>francuski</i> . . .	2	2	2	2	4	4				
Hebräisch = <i>hebrajski</i> . . .	2	2								
Geschichte und Geographie <i>Hi-</i> <i>storja i Jeografja</i>	3	3	3	3	4	4	2	2	2	2
Mathematik u. Rechnen <i>Mate-</i> <i>matyka i Rachunki</i>	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3
Physik <i>Fizyka</i>	2	1								
Naturkunde <i>Historja naturalna</i>			1	1			2	2	2	2
Zeichnen <i>Rysunki</i>	(1	1	1	1)	2		2		2	
Schreiben <i>Kaligrafja</i>							2		2	
Gesang <i>Spiewy</i>	(1	1	1	1	1	1)	2		2	
	34	34	32	32	31	31	32	31	32	31

Lehrertabelle. Wykaz nauczycieli ogólny.

Lehrer.	I.	II.	III.	III a.	IV a.	IV b.	V a.	V b.	VI a.	VI b.
Dr. Enger, Director, Drbn. in I.	8 Latein. 2 Griech. Dich- tet.									
Dr. Piesza, Professor.	4 Mathematik. 1 Physik.	4 Mathematik. 3 Physik.	3 Mathematik. 3 Mathematik.							
Tschackert, Oberlehrer.	3 Deutsch. 3 Geschichte. 2 Französisch.	2 Deutsch. 3 Geschichte. 7 Latein. 6 Griechisch. 2 Französisch.	3 Geschichte u. Geographie 3 Deutsch.							
Stephan, Oberlehrer, Drbn. in II.	4 Griechisch.		10 Latein. 2 Polnisch.							
Dr. v. Bronikowski, O. P., Drbn. in III a.	4 Griechisch.		2 Polnisch.							
X. Rozanski, Religionslehr.	2 Religion. 2 Hebräisch.	2 Religion. 2 Hebräisch.	2 Religion.	2 Religion.	3 Religion.		3 Religion.			
Polster, Oberlehrer, Drbn. in VII b.			3 Deutsch.				4 Deutsch.			10 Latein. 2 Deutsch.
Regentke, Gymn.-lehrer, Drbn. in III a.		3 Latein. Dich- ter.	6 Griechisch.							
Cywiński, Gymn.-lehrer, Drbn. in IV b.	2 Polnisch.	2 Polnisch.		4 Geschichte u. Geographie.	10 Latein. 2 Deutsch.				2 Polnisch.	
Dr. Zwolski, Gymn.-lehrer, Drbn. in IV a.			6 Griechisch.							
Kotlinski, Gymn.-lehrer.			1 Naturkunde. 2 Französisch.	4 Französisch.	4 Französisch.	3 Mathematik.	2 Naturkunde. 2 Rechnen.	2 Naturkunde.	2 Naturkunde.	3 Rechnen. 2 Naturkunde.
Marten, Gymn.-lehrer.				3 Mathematik.	3 Mathematik.	3 Rechnen.	3 Rechnen.	3 Rechnen.	3 Rechnen.	2 Naturkunde.
Dr. Zawicki, Gymn.-P., Drbn. in VI a.				4 Deutsch.	4 Deutsch.			2 Deutsch.	10 Latein. 4 Deutsch.	
Roil, Pflanzlehrer.		1 Bei ch n e n.	1 Bei ch n e n.	2 Bei ch n e n.	2 Bei ch n e n.		2 Geographie. 2 Schreiben. 2 Rechnen. 2 Singen.	2 Geographie. 2 Schreiben. 2 Rechnen. 2 Singen.	2 Geographie. 2 Schreiben. 2 Rechnen. 2 Singen.	
v. Jakowicki, Pflanzlehrer, Drbn. in Vb.			3 Geschichte.			4 Geschichte u. Geographie.		10 Latein. 4 Polnisch.		4 Polnisch.
v. Wawrowski, Pflanzlehrer, Drbn. in Va.						4 Polnisch.			10 Latein. 2 Polnisch.	
Predigt. Schu- bert, evangel. Religionslehr.	2 Religion.	2 Religion.	2 Religion.			2 Religion.		2 Religion.		2 Religion.

Ordnung der Prüfung.

Dienstag, den 23. August.

Zeit.	Czas.	Gegenstand.	Praedmiot.
9 —	9 $\frac{1}{2}$	Religionslehre	Religja
9 $\frac{1}{2}$ —	10	Griechisch	Język grecki
10 —	10 $\frac{1}{4}$	Physik	Fizyka
10 $\frac{1}{4}$ —	10 $\frac{3}{4}$	Latein	Język łaciński
10 $\frac{3}{4}$ —	11	Geschichte	Historja
11 —	11 $\frac{1}{4}$	Griechisch	Język grecki
11 $\frac{1}{4}$ —	11 $\frac{1}{2}$	Französisch	Język francuski
11 $\frac{1}{2}$ —	11 $\frac{3}{4}$	Latein	Język łaciński
11 $\frac{3}{4}$ —	12	Latein	Język łaciński

Nachmittags.

2 —	2 $\frac{1}{4}$	Latein	Język łaciński
2 $\frac{1}{4}$ —	2 $\frac{1}{2}$	Rechnen	Rachunki
2 $\frac{1}{2}$ —	2 $\frac{3}{4}$	Latein	Język łaciński
2 $\frac{3}{4}$ —	3	Latein	Język łaciński
3 —	3 $\frac{1}{4}$	Geographie	Jeografia
3 $\frac{1}{4}$ —	3 $\frac{1}{2}$	Latein	Język łaciński
3 $\frac{1}{2}$ —	4	Vorträge der Sextaner und Quintaner.	Deklamacje uczniów kl. VI i V.

Mittwoch, den 24. August:

Schlussfeierlichkeit

um 9 Uhr Vormittags.

1. Viestimmiger Choral von Pollander.
2. Vorträge von Schülern.
3. Sanctus von L. Spöhr.
4. Vorträge eigener Arbeiten:

des Abiturienten Johann Binek:

Roma Augusto imperante, Athenae Pericle rem publicam gubernante inter se comparantur.

des Primaners Alfred Kreidel:

Über den tiefen Sinn der griechischen Sagen, näher nachgemessen an der von Herakles.

des Abiturienten Joseph Stagracyński:

O wymowie w Polsce,

der im Namen der Abiturienten von der Anstalt Abschied nimmt.

Hierauf nimmt der Primaner Adalbert v. Morawski von den Abiturienten Abschied.

5. Hymne von Silcher.

6. Entlassung der Abiturienten und Verlesung der Verlesungen durch den Director.

Das neue Schuljahr beginnt Donnerstag, den 29. September.

Am 28. Vormittags finden die Anmeldungen, Nachmittags die Prüfungen der neu aufzunehmenden Schüler statt. Dieselben haben ein Geburts- und Impf-Attest, so wie ein Zeugniß über den zuletzt genossenen Unterricht beizubringen.

Dr. Robert Enger,

Director.

Porządek popisu.

We Wtorek, dnia 23. Sierpnia.

Lehrer. Nauczyciel.	Klasse. Klasa.
X. Rożanski	I. II.
Dr. Bronikowski	I.
Dr. Piegsa	I.
Stephan	II.
Tschackert	II.
Regentke	IIIa.
Kotliński	IIIa.
Dr. Zwolski	IVa.
Cywiński	IVb.

Po południu.

Wawrowski	Va.
Marten	Va.
Jakowicki	Vb.
Dr. Lawicki	VIa.
Roil	VIa. b.
Polster	VIb.

W Środę, dnia 24. Sierpnia.

ZAKOŃCZENIE

o godzinie 9. z rana.

1. Chorał na cztery głosy przez Poliandra.
2. Deklamacje uczniów.
3. Sanctus przez Spohra.
4. Mowy:

Abiturienta Jana Binka:

ucznia kl. I. A. Kreidel:

Über den tiefen Sinn der griechischen Sagen, näher nachgemessen an der von Herakles.

Abiturienta Józefa Stagracyńskiego:

O wymowie w Polsce,
który w imieniu odchodzących pożegna instytut.

Następnie uczeń kl. I. W. Morawski pożegna abiturientów.

5. Hymn przez Silchera.

6. Nakoniec pożegna Dyrektor abiturientów i przeczyta promocyje.

W Czwartek dn. 29. Września rozpocznie się nowy rok szkolny. Dnia 28. przed południem zgłosić się winni nowi uczniowie, po południu odbędzie się z nimi popis. W tym celu powinni przedłożyć metrykę, świadectwo szczepionej ospy i świadectwo wykazujące ich postępy w naukach.

Ordnung der

Dienstag, den 23

Zeit.	Czas.	Geg.
9	9 1/2	Religionslehre
9 1/2	10	Griechisch . . .
10	10 1/4	Physik
10 1/4	10 3/4	Latein
10 3/4	11	Geschichte . . .
11	11 1/4	Griechisch . . .
11 1/4	11 1/2	Französisch . . .
11 1/2	11 3/4	Latein
11 3/4	12	Latein

Nachmitt

2	2 1/4	Latein
2 1/4	2 1/2	Rechnen
2 1/2	2 3/4	Latein
2 3/4	3	Latein
3	3 1/4	Geographie . . .
3 1/4	3 1/2	Latein
3 1/2	4	Vorträge der

Mittwoch, den 24

Schlussfeier

um 9 Uhr Vorm

1. Vierstimmiger Choral von B
2. Vorträge von Schülern.
3. Sanctus von L. Spohr.
4. Vorträge eigener Arbeiten:
 - des Abiturienten Johann
 - Roma Augusto imperant*
 - des Primaners Alfred Kr
 - Über den tiefen Si
 - des Abiturienten Joseph

der im Namen der Abiturienten t
nimmt.

- Hierauf nimmt der Primaner
von den Abiturienten Abschied.
5. Hymne von Silcher.
 6. Entlassung der Abiturienten u
sungen durch den Director.

Das neue Schuljahr beginnt
September.

Am 28. Vormittags finden die
mittags die Prüfungen der neu
statt. Dieselben haben ein Gebur
wie ein Zeugniß über den zulez
beizubringen.

Porządek popisu.

Wtorek, dnia 23. Sierpnia.

Lehrer.	Nauczyciel.	Klasse.	Klasa.
...	X. Rożanski	I.	II.
...	Dr. Bronikowski	I.	I.
...	Dr. Piegsa	I.	I.
...	Stephan	II.	II.
...	Tschackert	II.	II.
...	Regentke	IIIo.	IIIo.
...	Kotliński	IIIa.	IIIa.
...	Dr. Zwolski	IVa.	IVa.
...	Cywiński	IVb.	IVb.

o południu.

...	Wawrowski	Va.	Va.
...	Marten	Va.	Va.
...	Jakowicki	Vb.	Vb.
...	Dr. Ławicki	VIa.	VIa.
...	Roil	VIa. b.	VIa. b.
...	Polster	VIb.	VIb.

niów kl. VI i V.

rodę, dnia 24. Sierpnia.

KOŃCZENIE

o godzinie 9. z rana.

tery głosy przez Poliandra.
uczniów.
z Spohra.

anta Jana Binka:
rnante *inter se comparantur.*
kl. I. A. Kreidel:
feu on der von Herakles.
anta Józefa Stagraczyńskiego:

odchodzących pożegna instytut.
zeń kl. I. W. Morawski pożegna
Silehera.
egna Dyrektor abiturientów i prze-

n. 29. Września rozpocznie się no-
Dnia 28. przed południem zgłō-
wi uczniowie, po południu odbę-
opis. W tym celu powinni przed-
świadcstwo szczepionej ospy i świa-
ce ich postępy w naukach.

A

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

14

15

B

17

18

19

R

G

B

W

G

K

C

Y

M

TIFFEN® Gray Scale

© The Tiffen Company, 2007

Director.